

การพัฒนากองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุ
และชุมชนตำบลสะอาด
Development of One-Bath-A Day Veracity Fund for The Elderly
and Community of Sa-Ad Sub-District
Khonkaen Province

สมหมาย ชาทุม และหรรณ ชูเพ็ญ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนสถานการณ์และกระบวนการพัฒนากองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด โดยเก็บข้อมูลมาจากสมาชิกและคณะกรรมการกองทุน จำนวน 70 คน

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนากองทุนมีความครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสมาชิก ด้านคณะกรรมการ ด้านการจัดสวัสดิการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการขยายเครือข่าย ส่วนผลการศึกษาจากการเข้าร่วมสังเกตการดำเนินงานและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนากองทุนพบว่า การพัฒนากองทุนมีการดำเนินงาน ดังนี้ ด้านสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ด้านคณะกรรมการกองทุนมาจาก 2 ส่วน คณะกรรมการโดยตำแหน่ง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกองทุน และคณะกรรมการที่ได้มาจากการคัดเลือก ในระดับหมู่บ้านมีหน้าที่จัดเก็บเงินจากสมาชิก ในระดับตำบลมีหน้าที่รับจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิกในเวทีประชุมสัจจะทุกวันทั้ง 24 ของเดือน ด้านการจัดสวัสดิการ มีการจัดสวัสดิการในเรื่อง การเกิด การเจ็บป่วย ทุนการศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาตำบล การสนับสนุนความเข้มแข็งของกลุ่ม และเสียชีวิต ด้านการบริหารจัดการ กองทุนมีการจัดการงาน คน ข้อมูล ทรัพยากรและการเงิน และด้านเครือข่าย กองทุนมีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ดังนี้

อบต.สะอาด หน่วยงานราชการทั้งในและนอกชุมชนกลุ่มผู้นำชุมชน สภาวัฒนธรรมตำบล
กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

คำสำคัญ : การพัฒนา, กองบุญสัจจะวันละบาท, ผู้สูงอายุและชุมชน

Abstract

The objectives of this independent study were to study the community context, situation, and the foundation development process of one bath daily truthfulness of elder and Saard sub-district community by collecting the data with the members and foundation committees totaled 70 persons.

The results of this study showed that the foundation development covered 6 sides composed of the member side, the committee side, the welfare management side, the administration side, and the expanding network side.

The results of the operation observation and making the stage to share the idea of the foundation development found that the foundation development had the operation as follows the most of members were elder, the committees derived from 2 parts were the committees with position who were the leader of sub-district and the leader of community in sub-district level. The welfare management side, there managed in the reincarnation, illness, scholarships, culture supporting, helping disadvantaged one, sub-district development, supporting the strength of group, and death. The administration side managed the job, people, data, resource and money. The network side had the operation to connect other groups consisted of Saard sub-district administration organization, the government sector both inside community and outside community, the sub-district Council of Cultural Affairs, the looking after elder of the volunteer group, and the Voluntary Practice Community.

Key words : Development, One-Bath-A Day Veracity, Elderly and Community

บทนำ

การจัดสวัสดิการสังคมของไทย เป็นเรื่องวิถีชีวิตของคนที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนและธรรมชาติ มีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันตั้งแต่เกิดจนตาย การดูแลสมาชิกของสังคมเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้าน (อภิญญา เวชยชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์, 2547) เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง ประชาชนชาวบ้าน แกนนำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ทบทวนและสรุปบทเรียนเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองทางสังคม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ, 2549) พบว่า ความเป็นเครือญาติ ทุนทางสังคมในชุมชนสามารถแก้ปัญหา ได้เป็นอย่างดี การฟื้นฟูระบบคุณค่าทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทุนด้านต่างๆ เช่น การจัดสวัสดิการจากฐานกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน กิจกรรมทางศาสนาและการจัดการทรัพยากร (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และคณะ, 2549)

ในการบริหารจัดการภาครัฐให้บรรลุเป้าหมายและตอบสนองความต้องการของประชาชน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2548) ได้กล่าวถึงการนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดระบบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขบนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุน และร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547)

ตำบลสะอาด อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอน้ำพองประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน มีประชากรตามสำนึกทะเบียนราษฎรอำเภอน้ำพอง ณ.วันที่ 1 กรกฎาคม 2554 จำนวนทั้งสิ้น 10,076 คน เพศชาย 5,051 คน เพศหญิง 5,025 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,920 ครัวเรือน มีผู้สูงอายุจำนวน 1,210 คน มีการดำเนินงานพัฒนาผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา มีการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ ดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ และจัดสวัสดิการดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน ในปี 2549 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น ได้เข้ามาเสนอโครงการนวัตกรรมในการส่งเสริมค่านิยมการใช้จ่ายเงินเพื่อจัด

สวัสดิการผู้สูงอายุและคนในชุมชน ตำบลสะอาดจึงได้เปลี่ยนชื่อและพัฒนาาปนกิจช่วยเหลือผู้สูงอายุ มาเป็นกองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ แต่การดำเนินงานของกองทุนที่ผ่านมาพบว่าสมาชิกมีความต้องการเพิ่มจำนวนเงิน และรูปแบบการจัดสวัสดิการ แต่สถานการณ์การรับจ่ายเงินบางเดือนขาดดุล

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนากองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด เพื่อจะได้ทราบสถานการณ์กองทุนและเสนอผลการศึกษาให้คณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน และสถานการณ์ของกองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทในการพัฒนาผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนากองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะกองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน สถานการณ์และกระบวนการพัฒนากองทุนสวัสดิการกองทุนสัจจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participative Action Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกและคณะกรรมการกองทุน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกกองทุนจากทุกหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ และเข้าร่วมสังเกตการดำเนินงานของกองทุนในเวทีประชุมสังสรรค์ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนากองทุน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และบรรยายเชิงพรรณนา

ขอบเขตการวิจัย

สวัสดิการชุมชน คือการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน อาจอยู่ในรูปสิ่งของเงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน เกิดความรู้สึกมั่นคง ภาควุมใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข หลักสำคัญในการจัดสวัสดิการชุมชน มีดังนี้

1) ทำจากสิ่งที่เป็นจริง สวัสดิการชุมชนต้องสอดคล้องกับวิถีของแต่ละพื้นที่ ตั้งใจทำโดยลอกเลียนแบบกันไม่ได้ เช่น เห็นชุมชนอื่นให้สวัสดิการผู้สูงอายุเดือนละ 300 บาท ก็ให้บ้าง อาจไปไม่รอดเพราะเงินไม่พอ ต้องดูว่าคนที่นี่คิดอย่างไร กลุ่มเรามีเงินอยู่เท่าไร เริ่มจากจุดนั้น ควรรู้ก่อนว่าตอนนี้บ้านเราเป็นอย่างไร มีรากเหง้า มีกลไกอย่างไร แล้วจึงกำหนดอนาคตต่อไปว่าบ้านเราจะเป็นอย่างไร ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเราเอง เพื่อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาส

2) เริ่มจากเล็กไปใหญ่ ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เหมือนต้นไม้ที่แตกทีละ 2 ใบ ต่อไปอีกเติบโตเป็นพุ่มใหญ่ หากคิดจะจัดสวัสดิการแบบรวดเร็วเกินไป โดยที่คนไม่พร้อม ไม่มีส่วนร่วมไม่รู้สึกเป็นเจ้าของ ก็จะเหมือนการใส่ปุ๋ยมากเกินไป ต้นไม้อาจจะตายได้เพราะเกินกำลัง ไม่เกิด สวัสดิการที่เป็นของคนในชุมชน

3) เงินเป็นเพียงเครื่องมือไม่ใช่เป้าหมาย ใช้เงินสร้างเงื่อนไข ทำให้คนอยากทำงานอยากทำดี เช่น ใครทำงานเพิ่ม จ่ายเงินสมทบให้ ใครบริหารเงินให้งอกเงยขึ้นมากจะจ่ายสมทบให้สิ่งสำคัญคือ การให้ความคิด ทำให้คนคิดพึ่งตนเอง ทำความดี ทำงานสร้างเม็ดเงิน หากมีเงินสนับสนุน ควรให้ตามความจำเป็นและพอดี ไม่ใช่ใช้เงินเป็นเป้าหมายหรือหาเงินมาแจกจ่าย

4) ระบบสวัสดิการที่ดีต้องช่วยเหลือแบบไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกในชุมชน ควรให้ทุกคนได้ แต่มุ่งเน้นความยากจนและด้อยโอกาส ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยตกลงกติกาและใช้ร่วมกัน

5) เป็นองค์รวมที่ทุกอย่างเชื่อมโยงเข้าหากัน กิจกรรมทุกอย่างสามารถก่อให้เกิดสวัสดิการได้ทุกเรื่องตั้งแต่เกิดจนตาย กับคนทุกเพศทุกวัย การสร้างสวัสดิการจะเริ่มจากเรื่องใดก็ได้การเชื่อมโยงกับคนมาทำกิจกรรมร่วมกัน ดูแลซึ่งกันและกัน เช่น ผู้สูงอายุได้

ทำบุญ พบปะกันทุกวันพระ เด็กได้เรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุและช่วยดูแลผู้สูงอายุ เชื่อมโยงคนกับธรรมชาติ คนสามารถเรียนรู้อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ เช่น การดูแลรักษาป่า ทำให้มีแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ ฯลฯ

6) ต้องเป็นผู้ให้และผู้รับ คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับเสมอ จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน และมีศักดิ์ศรี เช่น จัดเงื่อนไขที่ทุกคนมีส่วนร่วมจ่ายสมทบ กันเงินบางส่วนเติมเข้ากองทุน นำดอกผลกองทุนบางส่วนขยายกิจกรรมต่อจึงทำให้ทุกคนในกลุ่ม/ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของทุนและได้รับสวัสดิการไปในเวลาเดียวกัน

7) ต้องทำด้วยความรักและอดทน โดยจะต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าชาวบ้านสามารถสร้างสวัสดิการของตนเองได้ รักที่จะทำงานเพื่อชุมชน เพื่อส่วนรวม อดทนต่อความคิดความเห็นที่ไม่ตรงกัน ยอมรับการคิดค้นตำหนิโดยถือว่าเป็นครู เป็นบทเรียนที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา ทำให้เขาฉลาดขึ้น ทำงานได้ดีขึ้น

“สรุปบทเรียนการจัดสวัสดิการของกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดสวัสดิการชุมชน “ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการพึ่งพากันระหว่างกลุ่มออมทรัพย์ทั้งในด้านเงินทุน และในด้านอื่น ๆ พัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างระบบกองทุนเงินสมทบระหว่างรัฐกับชุมชน ครอบคลุม ยอดแก้ว ได้เริ่มก่อตั้ง “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต” ต.น้ำขาว จ.สงขลา ที่เน้นการนำผลกำไรครึ่งหนึ่งไปจัดสวัสดิการให้สมาชิก ที่ครอบคลุมวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 บริบทชุมชนตำบลสะอาด

เป็นชุมชนที่มีความอบอุ่น มีความเอื้อเฟื้อ มีความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เข้มแข็ง มีภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ หมอพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน ปลาไหลยาว เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญ โดยเฉพาะปลาธรรมชาติมีทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีสถาบันการศึกษา ทั้งระดับมัธยม ประถมศึกษา โรงเรียนปริยัติธรรมและการศึกษานอกระบบ เป็นแหล่งผลิตสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่มีชื่อเสียง อาทิ ผลิตภัณฑ์จากต้นกก งานหัตถกรรม ข้าว

ซ้อมมือ เกษตรปลอดสาร มีองค์รภาคีเครือข่ายตำบลสะอาด ที่เป็นแนวร่วมพัฒนาที่สำคัญ มีอาสาสมัครฝ่ายต่างๆ มากมาย มีชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ของกองทุนสวัสดิการกองทุนจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและ ชุมชนตำบลสะอาด

กองทุนสวัสดิการกองทุนจะวันละบาทเพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด มีการพัฒนามาจากความเอื้ออาทรของคนในตำบล ประกอบกับสถานการณ์ผู้สูงอายุมีจำนวนและอายุเพิ่มมากขึ้น ต้องประสบกับปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในปี 2546 มีการพัฒนาแกนนำดูแลผู้สูงอายุ และมีการรวมกลุ่มกิจกรรมออกกำลังกาย นั่งสมาธิปลูกสมุนไพรในวัดเพื่อใช้ดูแลสุขภาพ และเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย มีคนต้นแบบผู้สูงอายุ ด้านสร้างเสริมสุขภาพคือคุณแม่ คำเบา พันธนู และคุณพ่ออำไพ ต่างโอษฐ์ เป็นอาสาสมัครนำในการออกกำลังกาย และสนทนากันปี 2547 มีการวิเคราะห์สถานการณ์และจัดทำแผนพัฒนาผู้สูงอายุตำบลสะอาด ได้มองเห็นความสำคัญผู้สูงอายุ จึงมีการพัฒนาแกนนำกระจายทุกหมู่บ้านในตำบล และที่สำคัญมีการจัดประชุมสัญจรไปตามหมู่บ้านในตำบล มีอาสาสมัครติดตามเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน และส่งต่อในรายที่มีปัญหา มีการระดมเงินช่วยเหลือสมาชิกเสียชีวิต มีการจัดผ้าป่าสามัคคี และอบต.สะอาดสนับสนุนงบประมาณ จัดตั้งเป็นกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จ่ายสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุที่เสียชีวิต

ระยะจุดประกายชุมชนสวัสดิการ

ปี 2549 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น ได้เสนอแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชน นำพาแกนนำผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไปศึกษาดูงานการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ได้เรียนรู้การจัดทำบัญชี การจัดประเภทสวัสดิการ และระบบการบริหารจัดการ หลังจากนั้นได้จัดประชาคมในระดับหมู่บ้าน และตำบล เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีสภาวัฒนธรรม ผู้นำชุมชน แกนนำผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุตำบลสะอาด เป็นกรรมการเฉพาะกิจในระยะเริ่มต้น มีมติให้โอนฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุมาเป็นกองทุนสวัสดิการกองทุนจะวันละบาท เปิดรับสมาชิกปีละ 2 ครั้ง มีวันทำการคือทุกวันที่ 24 ของทุกเดือน ซึ่งเป็นวันประชุมสัญจรผู้สูงอายุและชุมชน เป็นวันรวมเงินและจัดสวัสดิการแก่สมาชิก เวทีประชุมสัญจรดังกล่าวจะมีกิจกรรมติดตามสนับสนุนการพัฒนากองทุนฯ มีการรับและจ่ายสวัสดิการ รายงานผลการดำเนินงานทุกเดือน มีกิจกรรมตรวจสุขภาพ การออกกำลังกายและสนทนา

การ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการ การบวชศีลผู้ชวัญคนที่เกิดในเดือน การให้ความรู้ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ระยะสร้างความเข้มแข็งและต่อยอด

ปี 2553 ถึงปัจจุบัน การดำเนินงานของกองทุนมีระบบมากขึ้น มีคณะกรรมการ ที่ปรึกษา และมีคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี อบต. สะอาดได้ทำสัญญาอุดหนุนเงินเข้า กองทุน ปีละ 50,000 บาท และกองทุนได้เพิ่มประเภทการจัดสวัสดิการครอบคลุมตั้งแต่เกิด จนเสียชีวิต อาทิการผูกแขนรับขวัญสมาชิกใหม่ของครอบครัวรายละ 500 บาท ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เป็นสมาชิกและเรียนดี รายละ 300 บาทต่อปี เจ็บป่วยนอน โรงพยาบาลวันละ 100 บาท ไม่เกิน 5 วันต่อปี ค่าช่วยเหลือศพ รายละ 10,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 2,326 ราย เงินหมุนเวียนประมาณ 1 ล้านบาท มีการพัฒนา เชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นของตำบล ได้แก่ การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่นการสวด มนต์ไหว้พระก่อนเริ่มกิจกรรม การส่งเสริมการออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ การบวชศีล ผู้ชวัญวันเกิด การจัดสวัสดิการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสร่วมกับหน่วยงาน รวมถึงการรายงาน ผลการดำเนินงานของกองทุน และจากการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนต่อ การการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการสังจะผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด โดยการสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 70 คน พบว่า

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการพัฒนากองทุนสวัสดิการกองทุนสังจะวันละบาท เพื่อผู้สูงอายุและชุมชนตำบลสะอาด พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ 75.70 มีอายุเฉลี่ย 62 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 88.60 สถานภาพ สมรส คิดเป็นร้อยละ 80.00 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 87.10 มีรายได้เฉลี่ยรวมสุทธิต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.90 และมีตำแหน่ง เป็นสมาชิกในกองทุนฯ คิดเป็นร้อยละ 92.90 มีความคิดเห็นในการดำเนินงานของกองทุน ในด้านต่างๆ ดังนี้ **ด้านสมาชิก** กองทุนควรมีการดำเนินงานในด้านการจัดทำฐานข้อมูล สมาชิก การกำหนดแผนงานส่งเสริมให้ความรู้แก่สมาชิก การประชาสัมพันธ์การเปิดรับ สมัครสมาชิกและรูปแบบสวัสดิการ สมาชิกควรมีความหลากหลายทั้งอายุ อาชีพ กลุ่มใน องค์กร สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สมาชิกปฏิบัติ

ตามกฎระเบียบและกติกาของกองทุนฯ รวมถึงมีความศรัทธาและยอมรับในการดำเนินงานของกองทุนฯ

ด้านคณะกรรมการ กองทุนควรมีคุณลักษณะ ดังนี้ มีความหลากหลายทั้งเพศ วัย ความรู้ มาจากการคัดเลือกจากที่ประชุม มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ มีจิตใจเสียสละ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้าง และมีการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถประสานงานกับคนภายในและภายนอกชุมชน มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารงานของกองทุนฯ ให้บรรลุเป้าหมาย มีคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดการดำเนินงานของกองทุน เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน และเป็นแบบอย่างในการออมวันละบาท

ด้านการจัดสวัสดิการ รูปแบบการจัดสวัสดิการของกองทุนควรมาจากการระดมปัญหาและความต้องการของสมาชิก ลักษณะสวัสดิการมีความต่อเนื่องและสามารถเชื่อมโยงสู่กิจกรรมอื่นได้ การจัดสวัสดิการให้เป็นไปตามระเบียบข้อตกลง มีการประเมินความพึงพอใจของสมาชิก มีการจัดสวัสดิการให้กับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน การจัดสวัสดิการสามารถแก้ไขปัญหาของสมาชิกและชุมชนได้ มีการหมุนเวียนเงินทุนทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก

ด้านการบริหารจัดการ กองทุนควรมีระบบข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วนถูกต้อง เป็นปัจจุบัน มีการจัดระบบเอกสารของกองทุนสวัสดิการอย่างเป็นระบบ สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนด มีแผนพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและสมาชิก มีการจัดทำระบบบัญชี มีการติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงานทุกเดือน มีการใช้เงินเป็นไปตามแผน มีการประชุมใหญ่ของสมาชิก มีการประชุมกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีการติดตามและแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกองทุนฯ เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานให้กับคณะกรรมการและสมาชิก มีการสนับสนุนทุนจากแหล่งอื่น มีการระดมทุนจากภายในองค์กร มีการเชื่อมโยงแหล่งทุนจากภายนอก สามารถจัดการทุนที่มีอยู่ในกองทุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ กรรมการและสมาชิกเป็นศูนย์การเรียนรู้ในด้านต่างๆ ได้ มีการประชุมสรุปและรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนฯ

ด้านเครือข่าย กองทุนควรมีการดำเนินงาน ดังนี้ การประสานความร่วมมือในการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันในการพัฒนาองค์กรกับองค์กรชุมชนและเครือข่าย มี

กิจกรรมร่วมกันกับองค์กรชุมชนและเครือข่ายเป็นประจำ การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับกองทุนสวัสดิการในพื้นที่อื่นและองค์กรเครือข่ายอื่น การสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้าน คน งาน และงบประมาณกับองค์กรอื่นในชุมชนและเครือข่ายอื่นๆ การประสานงานร่วมกันและจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกันในการพัฒนาองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายอื่น การสนับสนุนซึ่งกันและกันด้านคน งาน และงบประมาณกับภาคีพัฒนาต่าง ๆ

ผลการศึกษาจากการเข้าร่วมสังเกตการดำเนินงานและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนากองทุนพบว่า การพัฒนากองทุนมีการดำเนินงาน ดังนี้ ด้านสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ด้านคณะกรรมการกองทุนมาจาก 2 ส่วน คณะกรรมการโดยตำแหน่ง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกองทุน และคณะกรรมการที่ได้มาจากการคัดเลือก ในระดับหมู่บ้านมีหน้าที่จัดเก็บเงินจากสมาชิก ในระดับตำบลมีหน้าที่รับจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิกในเวทีประชุมสัจจกรทุกวันที่ 24 ของเดือน ด้านการจัดสวัสดิการ มีการจัดสวัสดิการในเรื่อง การเกิด การเจ็บป่วย ทุนการศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรม การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาตำบล การสนับสนุนความเข้มแข็งของกลุ่ม และเสียชีวิต ด้านการบริหารจัดการ กองทุนมีการจัดการงาน คน ข้อมูล ทรัพยากรและการเงิน และด้านเครือข่าย กองทุนมีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ดังนี้ อบต.สะอาด หน่วยงานราชการทั้งในและนอกชุมชนกลุ่มผู้นำชุมชน สภาวัฒนธรรมตำบล กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

1.การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นนโยบายของประเทศที่รัฐบาลให้ความสำคัญทั้งการสนับสนุนด้านวิชาการและการสมทบด้านการเงิน จึงถือเป็นโอกาสอันดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้งในเรื่องของการกำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่น การบริหารจัดการงบประมาณสนับสนุน รวมถึงการจัดบุคลากรเข้าไปร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน

2.กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวช่วยเหลือกันในชุมชน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน จึงควรที่จะต้องมีการกฎหมายรองรับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีความถูกต้อง

3.กองทุนในชุมชนมีความหลากหลาย อาทิ กองทุนเงินล้าน กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ รัฐควรมีนโยบายการบูรณาการร่วมพัฒนากองทุนให้มีความชัดเจนและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. (2549). *รวมบทความเกี่ยวกับ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และคณะ. (2549). *อะไรนะ ความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2548). *ธรรมาภิบาลกับการจัดการยุคใหม่ (Good Governance and Modern Management)*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *สรุปผลการสัมมนาสวัสดิการชุมชนก้าวหน้าอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : ส่วนประชาสัมพันธ์และส่วนประเมินผลและพัฒนาองค์ความรู้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- อภิญา เวชยชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547). *สวัสดิการสังคม ฉบับชาวบ้าน : แนวคิด นโยบาย แนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.